

Hatály: 2013.IV.1. -

74/2006. (XII. 15.) AB határozat¹

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény 134. § (3) bekezdés *a*) pontja alkotmányellenes, ezért e rendelkezést 2007. március 31. napjával megsemmisíti.

2. Az Alkotmánybíróság a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény módosításáról szóló 1998. évi LXXIX. törvény egésze alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

Indokolás

I.

Az indítványozó a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény módosításáról szóló 1998. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: Mtm.) alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kezdeményezte. Az Mtm. a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény (a továbbiakban: Mt.) szabadság kiadására vonatkozó 134. §-át olyan tartalommal módosította, hogy a szabadság esedékességének évét követő kiadását kivételesen fontos gazdasági érdek esetén a korábbi, a tárgyévet követő év január 31-i határidő helyett június 30-ig, kollektív szerződés rendelkezése esetén pedig december 31-ig tette lehetővé úgy, hogy a fenti új rendelkezésektől való eltérést nem tiltotta meg. Az indítványozó álláspontja szerint az Mtm. az Alkotmány 7. § (2) bekezdésébe ütközik, mert a törvényhozó - sértve a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény (a továbbiakban: Jat.) 20. §-át és 27. §-át - az Mt. módosításának előkészítése során nem biztosította az érintett munkavállalói szervezetek véleményezését. Az indítványozó szerint az Mtm. ellentétben áll az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében megfogalmazott jogállamiság és az ahhoz kapcsolódó jogbiztonság elvével is, mivel az 1999. január 1-jén hatályba lépő Mtm. elfogadásáról az Országgyűlés 1998. december 22-én döntött, kihirdetésére a december 24-én megjelent Magyar Közlönyben került sor, így annak tartalmáról csak a Magyar Közlöny postázását követően, január közepén szerezhettek tudomást az állampolgárok.

Az indítványozó ezen túlmenően az Alkotmány 70/B. § (4) bekezdésének sérelmét is állította

---

¹ Alkotmánybírósági ügyszám: 550/B/1999. Az Alaptörvény hatálybalépése előtt meghozott alkotmánybírósági határozatok hatályukat veszítik. E rendelkezés nem érinti az ezen határozatok által kifejtett joghatásokat. Lásd: Alaptörvény 5.

amiatt, hogy a módosítás következtében a munkavállalókat az Mt. által évenként megillető jogként meghatározott rendes szabadság kiadása időben jelentősen, csaknem fél, illetve egy évvel „kitolódhat”, amely szabályozás folytán előfordulhat olyan eset is, hogy a munkáltatók a tárgyévi szabadságot már az esedékesség évének elején kiadják, a következő évben pedig - élve az Mtm. által biztosított lehetőséggel - egyáltalán nem, hanem csak a tárgyévet követő év közepén, illetve végén. Az indítványozó szerint a szabadság kiadásának az Mtm. rendelkezésével kitágított törvényi keretei már nem biztosítják a szabadság célját, a munkavállaló rendszeres pihenéshez való alkotmányos joga érvényesülését.

Az Alkotmánybíróság eljárása során - az indítvánnyal kapcsolatos álláspontjának megismerése céljából - megkereste a szociális és családügyi minisztert.

II.

Az indítványban megjelölt és az elbírálásnál figyelembe vett jogszabályok:

Az Alkotmány rendelkezései:

„2. § (1) A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.”

„7. § (2) A jogalkotás rendjét törvény szabályozza, amelynek elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.”

„8. § (2) A Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és kötelességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja.”

„70/B. § (4) Mindenkinnek joga van a pihenéshez, a szabadidőhöz és a rendszeres fizetett szabadsághoz.”

A Jat. indítványban felhívott rendelkezései:

„20. § A jogalkalmazó szerveket, a társadalmi szervezeteket és az érdekképviseleti szerveket be kell vonni az olyan jogszabályok tervezetének elkészítésébe, amelyek az általuk képviselt és védett érdekeket, illetőleg társadalmi viszonyokat érintik.”

„27. § A Kormány elé terjesztendő jogszabálytervezetről véleményt nyilvánítanak

(...)

c) az érdekelt társadalmi szervezetek és érdekképviseleti szervek.”

Az Mtm. rendelkezései:

„1. § A Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény 134. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép, egyidejűleg új (4) bekezdéssel egészül ki, és a jelenlegi (4)-(5) bekezdés számozása (5)-(6) bekezdésre változik:

(3) A szabadságot esedékességének évében kell kiadni. A munkáltató

a) kivételesen fontos gazdasági érdek esetén a szabadságot legkésőbb a tárgyévet követő év június 30-áig, kollektív szerződés rendelkezése esetén a tárgyévet követő év december 31-éig,

b) a munkavállaló betegsége vagy a személyét érintő más elháríthatatlan akadály esetén az akadályoztatás megszűnésétől számított harminc napon belül adja ki, ha az esedékesség éve eltelt. A b) pontban szereplő rendelkezéstől érvényesen eltérni nem lehet.

(4) A szabadságot kettőnél több részletben csak a munkavállaló kérésére lehet kiadni.’

2. § Ez a törvény 1999. január 1-jén lép hatályba.”

III.

Az indítvány részben megalapozott.

1. Az Alkotmánybíróság elsőként a törvény egésze alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló kérelmeket vizsgálta meg.

1.1. E körben az Alkotmánybíróság először a jogalkotási eljárás előírásainak megsértése miatti, az Mtm. formai alkotmányellenességére vonatkozó indítványozói kifogásról határozott.

Az Alkotmánybíróság a Jat. 20. §-ával összefüggésben már egy korai határozatában megállapította, hogy önmagában a Jat. 20. §-a szerinti szervezetek és szervek törvényalkotási folyamatba való bevonásának elmaradása nem teszi az egyébként szabályszerűen megalkotott törvényt alkotmányellenessé. (352/B/1990. AB határozat, ABH 1990, 228, 229.) A jogalkotó szervek egyeztetési kötelezettségét előíró, a Jat. 20. §-a és 27. § c) pontjában foglalt szabályok megsértése kapcsán az Alkotmánybíróság - áttekintve az Alkotmánybíróság addigi gyakorlatát - a 39/1999. (XII. 21.) AB határozatában (ABH 1999, 325, 349.) leszögezte: „A Jat. e rendelkezéseit figyelembe véve megállapítható, ha a jogalkotó a jogszabály előkészítése során nem kéri ki az érintett társadalmi szervek véleményét, megsérti a Jat. e rendelkezéseit. Az Alkotmánybíróság számos határozatában kifejtette, hogy a jogszabályt előkészítő szerveknek a Jat. szerinti vélemények beszerzésével kapcsolatos kötelezettségzegése önmagában nem érinti a jogszabály érvényességét, vagyis pusztán ez a kötelezettségzegés nem elégséges ok a kiadott jogszabályok alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére. [352/B/1990. AB határozat, ABH 1990, 228, 229.; 30/1991. (VI. 5.) AB határozat, ABH 1991, 421, 422.; 32/1991. (VI. 6.) AB határozat, ABH 1991, 146, 159.; 34/1991. (VI. 15.) AB határozat, ABH 1991, 170, 172.; 496/B/1990. AB határozat, ABH 1991, 493, 495.; 7/1993. (II. 15.) AB határozat, ABH 1993, 418, 419-420.; 54/1996. (XI. 30.) AB határozat, ABH 1996, 173, 195.; 50/1998. (XI. 27.) AB határozat, ABH 1998, 387, 395-397.] (...) Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a közhatalmi jogosítványokkal nem rendelkező társadalmi, érdekképviseleti szervek véleményének beszerzése a jogszabály közjogi érvényességének nem feltétele. Mivel a jogszabály érvénytelenségét nem eredményezi, nem minősül a jogszabály megsemmisítéséhez vezető, súlyos eljárási jogszabálysértésnek az, ha a jogszabály előkészítése során a jogalkotó a közhatalmi jogosítványokkal nem rendelkező szervektől nem kér véleményt. A jogszabályok előkészítésére vonatkozó törvényi előírások megsértése csupán a jogalkotó államigazgatási, esetleg politikai felelősségét alapozhatja meg. [7/1993. (II. 15.) AB határozat, ABH 1993, 418, 419.]” Az Alkotmány 7. § (2) bekezdéséből nem látta levezethetőnek az Alkotmánybíróság a jogalkotó szervek azon kötelezettségét, hogy a jogalkotási eljárás során az érintett társadalmi szervek véleményét kikérje. [39/1999. (XII. 21.) AB határozat, ABH 1999, 325, 349.; 9/2003. (IV. 30.) AB határozat, ABH 2003, 89, 116.] Az Alkotmánybíróság - fent idézett határozatában is hivatkozott - következetes gyakorlata szerint a jogalkotási törvény rendelkezéseinek figyelmen kívül hagyása csak akkor eredményezheti a jogszabály alkotmányellenességének megállapítását, ha az adott jogszabály egyben az Alkotmány valamely rendelkezésébe is ütközik. Az Alkotmány 7. § (2) bekezdése értelmében ugyan a jogalkotás rendjét törvény szabályozza, ez a rendelkezés azonban nem emelte az Alkotmány szintjére a jogalkotási törvény normáit. [496/B/1990. AB határozat, ABH 1991, 493, 496.; 14/1992. (III. 30.) AB határozat, ABH 1992, 338, 342.; 7/1993. (II. 15.) AB határozat, ABH 1993, 418, 419.; 50/1998. (XI. 27.) AB határozat, ABH 1998, 387, 396.]

Az Alkotmánybíróság a fenti gyakorlatára figyelemmel az Mtm. egészét azon az alapon kifogásoló indítványokat, hogy a törvényhozó az Alkotmány 7. § (2) bekezdésének sérelmét idézte elő azért, hogy nem tartotta be a Jat. 20. §-ában és 27. § c) pontjában foglalt rendelkezéseit - elutasította.

1.2. Az Alkotmánybíróság a továbbiakban azt vizsgálta, hogy a törvényhozó az Mtm. időbeli

hatályának meghatározása során eleget tett-e az Alkotmány 2. § (1) bekezdéséből levezetett kellő felkészülési idő biztosítására vonatkozó követelménynek.

Az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében védeni rendelt jogállamiság egyik fontos alkotóeleme a jogbiztonság, amely megköveteli, hogy az állampolgárok jogait és kötelességeit a törvényben megszabott módon kihirdetett és bárki számára hozzáférhető jogszabályok rendezzék, továbbá meglegyen a tényleges lehetőség arra, hogy a jogalanyok magatartásukat a jog előírásaihoz tudják igazítani. A jogalkotónak kellő időt kell tehát biztosítani arra, hogy az érintettek a jogszabály szövegét megismerhessék, és eldöntsék, miként alkalmazkodnak a jogszabály rendelkezéseire. A jogszabály kihirdetése és hatálybalépése közötti „kellő idő” mértékét a jogszabálytervezet kidolgozójának, illetve a jogalkotónak esetileg kell vizsgálnia, az adott jogszabály jellegét, valamint a jogszabály végrehajtására való felkészülést befolyásoló egyéb tényezőket alapul véve. Alkotmányossági szempontból az bírálható el, hogy a jogalkotó biztosított-e az érintettek számára legalább minimális felkészülési időt, vagyis lehetőségük volt-e az érintetteknek a jogszabály előzetes megismerésére. Alkotmányellenesség csak a felkészülésre szolgáló időtartam kirívó, a jogbiztonságot súlyosan veszélyeztető vagy sértő hiánya esetén állapítható meg. [34/1991. (VI. 15.) AB határozat, ABH 1991, 170.; 7/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 45.; 25/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 131.; 28/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 155.; 41/1997. (VII. 1.) AB határozat, ABH 1997, 292.; 723/B/1998. AB határozat, ABH 1999, 795.; 10/2001. (IV. 12.) AB határozat, ABH 2001, 123.; 1022/B/2001. AB határozat, ABH 2002, 1568.; 1025/B/2001. AB határozat, ABH 2003, 1456.]

Az Mtm. a Magyar Közlöny 1998. évi 117. számában, december 24-én került kihirdetésre, és a 2. § alapján 1999. január 1-jén lépett hatályba. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az érintett jogalanyoknak lehetőségük volt arra, hogy ez alatt a felkészülési idő alatt a törvénymódosítás szövegét megismerjék. Az Alkotmánybíróság a kellő felkészülési idő követelményének való megfelelés értékelése során figyelemmel volt arra, hogy a támadott törvény az Mt.-nek mindössze egyetlen, a rendes szabadság kiadásának határidejére vonatkozó, a főszabálytól való eltérést tartalmazó rendelkezését módosította úgy, hogy a korábbi szabályozásban meghatározott, a tárgyévét követő év január 31-e helyett június 30-ig, illetve kollektív szerződés ez irányú rendelkezése esetén december 31-ig tette lehetővé a kiadást, biztosítva az ettől való eltérést is. A vizsgált módosítás nem tartalmaz olyan magatartási szabályt, amelynek kizárólag a hatálybalépés napján, vagy közvetlenül azt követően lehet eleget tenni, és nem jelent olyan új kötelezettséget, amelyet a hatálybalépést megelőzően ne kellett volna teljesíteni. A tárgyévben ki nem adott szabadság következő évben való kiadására vonatkozó kötelezettség teljesítésére szabott határidő meghosszabbításának lehetővé tétele, és e lehetőségnek egy új feltétel beiktatásával történő bővítése az érintett jogalanyok számára a korábbi szabályozáshoz képest nem jelentett szigorítást. Éppen ellenkezőleg: az új szabályozás az Mtm. hatálybalépéséig ki nem adott, a tárgyévről „átvitt” szabadság ütemezését könnyítette meg.

A fentiek alapján az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az Mtm. által módosított szabály alkalmazására való felkészülést szolgáló idő a konkrét esetben nem idézte elő a jogbiztonság olyan mértékű sérelmét, amely az Alkotmány 2. § (1) bekezdésébe ütköző alkotmányellenesség megállapítását és az Mtm. megsemmisítést megalapozná.

2. Az indítványozó az Alkotmány 70/B. § (4) bekezdésének sérelmét azon az alapon állította, hogy a szabadság kiadására biztosított határidőnek az Mtm.-ben meghatározott mértékű meghosszabbítása gátolja a jogintézmény céljának, a munkavállalók pihenéshez való jogának érvényesülését. Tekintve, hogy az indítványozó - tartalma szerint - a Mt.-nek az Mtm. 1. §-ával megállapított, jelenleg is hatályos 134. § (3) bekezdés a) pontjában foglalt rendelkezés

alkotmányellenességére hivatkozott, az Alkotmánybíróságnak az Alkotmány 70/B. § (4) bekezdésének megsértését a továbbiakban e rendelkezéssel összefüggésben kellett megvizsgálnia.

2.1. Az Alkotmánybíróság az Alkotmány 70/B. § (4) bekezdésével összefüggésben már az 1403/B/1991. AB határozatában kifejtette, hogy az Alkotmány alapvető jogként fogalmazza meg a pihenéshez, a szabadidőhöz és a fizetett szabadsághoz való jogokat. (ABH 1992, 493, 494.) Az 1030/B/2004. AB határozatában az Alkotmánybíróság a pihenéshez való jogot a munkához való jog lényeges összetevőjeként értelmezte, utalt továbbá az Alkotmánybíróság több határozatában tett megállapítására, amely szerint - az Alkotmány 70/B. § (4) bekezdésén túlmenően - az Alkotmánynak nincs olyan rendelkezése, amely a pihenéshez való jog konkrét módjait, illetve feltételeit ugyanilyen módon írná elő. (ABH 2005, 1307, 1311.)

Az Alkotmány 70/B. § (4) bekezdése az indítványozó által megjelölt pihenéshez való jog mellett nevesíti a rendszeres fizetett szabadsághoz való jogot is. Az Alkotmánybíróság - a köztisztviselőket megillető pótszabadság intézményének alkotmányossági vizsgálata során - a 849/B/1992. AB határozatában minden munkavégzésre irányuló jogviszony közös elemeként határozta meg a rendszeres fizetett szabadság biztosításának kötelezettségét. (ABH 1996, 391, 393.) E jog - a pihenéshez való joghoz hasonlóan - a munkához való jog lényeges összetevője, egyben a pihenéshez való jog egyik aspektusának a munka világára vonatkoztatott konkretizálása. Sajátossága, hogy tipikusan a megélhetést, a létfenntartást szolgáló jövedelem megszerzése érdekében létesített ún. önálló munkavégzésre irányuló, jellemzően tartós jogviszonyokban állók számára meghatározott időszakonként viszonylag hosszabb időtartamú szabadságot jelent a munkatevékenység ellátására irányuló kötelezettségek teljesítése alól anélkül, hogy az a jogviszonyok fennállását érintené. A rendszeres fizetett szabadsághoz való jog tehát a munka világában a pihenéshez való jog megvalósulását szolgálja, célja a rendszeres munkavégzés során elhasznált erőforrások, a fizikai és szellemi energia pótlásának, a munkavállalók regenerálódásának biztosítása. E jog alkotmányi szabályozása - a pihenéshez való joghoz képest - konkrétabb követelményeket állít a törvényhozó elé. A pihenéshez való jog garanciáinak meghatározása során a jogalkotó szabadsága nagyobb, ez utóbbi jog a munka világában érvényre juttatható többféle módon is: a munkavégzési kötelezettség időbeni korlátait (pl. a munkaidőt, pihenőidőt, valamint a különböző munkaidő-kedvezményeket) meghatározó szabályok megalkotásával.

A fizetett szabadsághoz való jog biztosításával kapcsolatos rendszerességre vonatkozó alkotmányi előírásból fakadó követelmény, hogy a törvényhozó meghatározott időszakonként visszatérően jogosítsa az Alkotmány 70/B. § (1) bekezdésében foglalt munkához való jogot - a tágabb értelemben vett - munkajogviszony keretében gyakorló jogalanyokat. Követelmény ezen túl, hogy a pihenés érdekében biztosított szabadidő díjazott legyen, azaz a fenti jogalanyi kör a jogviszonyban töltött idő alatt munkavégzési kötelezettség hiányában is jogosult legyen pénzben meghatározott javadalmazásra. Az Alkotmány 70/B. § (4) bekezdésében meghatározott rendszeres fizetett szabadsághoz való jog biztosításának kötelezettsége nem jelent azonban kötelezettséget arra, hogy akár a jogosultságot, akár a kiadást, ezáltal az igénybevétel lehetőségét feltétlenül a naptári év viszonylatában kellene szabályoznia a jogalkotónak. Ezt az indítványozó sem állítja, hanem azt tartja alkotmányellenesnek, hogy a támadott szabályokkal „kitágított” időbeni keretek között már nem érvényesülhet, hanem egyenesen ellehetetlenül a munkavállalók pihenéshez való joga.

A fizetett szabadság kiadására vonatkozóan az Alkotmányból következőkhöz képest konkrétabb követelmény fogalmazódik meg a 2000. évi LXVI. törvénnyel kihirdetett, a fizetett éves szabadságról szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) 132. számú Egyezményében (a továbbiakban: Egyezmény). Az Egyezmény 9. Cikke az Egyezményben meghatározott

mértékű megszakítás nélküli fizetett éves szabadságnak a szabadságra való jogosultság keletkezésének évét követő egy éven belüli kivételére, illetve kiadására vonatkozó kötelezettséget ír elő azzal, hogy a fennmaradó részt a jogosultság keletkezését követő év vége után legfeljebb 18 hónapon belül kell kivenni, illetve kiadni; az ezen felüli rész kiadása az érintett munkavállaló hozzájárulásával halasztható el. Ennél még pontosabb - az Európai Bíróság által is értelmezett - tartalommal szabályozta a szabadság kiadását a 2000. június 22-i 2000/34/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel módosított, a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló, 1993. november 23-i 93/104/EK tanácsi irányelv és az annak helyébe lépő, a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló, 2003. november 4-i 2003/88/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv.

2.2. A rendes szabadságra való jogosultságot az Mt. a naptári év viszonylatában biztosítja: kimondja, hogy a munkavállalót minden munkaviszonyban töltött naptári évben rendes szabadság illeti meg, amely alap- és pótszabadságból áll. Az alapszabadság mértékét a törvény a munkavállaló életkorával arányosan növeli (Mt. 131. §), pótszabadságra való jogosultságot pedig a munkavállaló személyi körülményeire, illetve a végzett munka jellegére, egészséget veszélyeztető, illetve fizikai, lelki szempontból megterhelő voltára tekintettel állapít meg (Mt. 132. §).

Az Mt. 134. §-ának támadott rendelkezése a naptári év viszonylatában megállapított szabadságnak az esedékesség évében történő kiadását előíró főszabálytól két esetben tesz lehetővé eltérést. Az egyik esetben kivételesen fontos gazdasági érdek fennállása adhat alapot a szabadság tárgyét követő év június 30-ig történő kiadására. A másik esetben kollektív szerződés ilyen tartalmú rendelkezése alapján válik lehetővé, hogy a szabadságot a munkáltató a tárgyét követő december 31-ig adja ki. Az Mt. - szemben a szabadság kiadására nyitva álló határideőnek a munkavállaló betegsége vagy a személyét érintő más elháríthatatlan akadály miatti meghosszabbítására vonatkozó rendelkezéstől - e szabályoktól nem tiltja az eltérést, azaz lehetőség van arra, hogy a munkáltató és a munkavállaló a főszabály alóli kivételek alkalmazásának lehetőségét megállapodásban kizárja, illetve arra is, hogy a tárgyét követő kiadás határidejét szűkebben, vagy tágabban határozza meg. Ez az eltérési lehetőség azonban nem befolyásolja a vizsgált rendelkezés alkotmányosságának megítélését. Amennyiben a támadott norma alkotmányosértő - függetlenül annak diszpozitív jellegétől -, akkor az Alkotmánybíróság nem tekinthet el a norma megsemmisítésétől.

Az Alkotmánybíróság eljárása során figyelemmel volt arra is, hogy a rendes szabadság természetbeni igénybevétele tekintetében a munkavállaló rendelkezési joga is érvényesül: az alapszabadság egynegyedét ugyanis a munkáltató - a munkaviszony első három hónapja kivételével - a munkavállaló kérésének megfelelő időpontban köteles kiadni; ennek egyetlen feltétele, hogy igényét legkésőbb tizenöt nappal korábban jelentse be [Mt. 134. § (2) bekezdés]. A munkavállalónak tehát a fenti szabály alapján lehetősége van, illetve - az Mt. 134. § (3) bekezdés *b)* pontjában szereplő okok fennállása hiányában - köteles a szabadság egynegyed része naptári évben való igénybevételére, ezért a támadott szabályozás a rendes szabadság háromnegyede, nem pedig a naptári évre járó teljes szabadság kiadási határideje meghosszabbítását jelentheti.

A fenti rendelkezések alapján megállapítható, hogy a törvényhozó - az Alkotmány 70/B. § (4) bekezdésében foglalt rendszeres fizetett szabadsághoz való jog érvényre juttatása érdekében - szabályozta a munkavállalókat megillető rendes szabadságot úgy, hogy meghatározta a szabadsághoz való jog gyakorlásának (igénybevételének) időbeni korlátait. E korlátozás alkotmányellenességét az indítványozó azon az alapon állította, hogy a törvényhozó a pihenéshez való jog gyakorlását időben túl tág keretek között határozta meg. Bár a munkavállalók rendes szabadságának igénybevételére vonatkozó szabályok - a jelen határozat III. 2.2. pontjában

kifejtettek szerint - kétségekívül összefüggésben állnak a pihenéshez való joggal, a vizsgált szabályozás alkotmányossága nem a pihenéshez való jog, hanem az Alkotmány 70/B. § (4) bekezdésében önálló alapjogként konkrétan nevesített rendszeres fizetett szabadsághoz való jog korlátozásával szemben támasztott követelmények alapján bírálendő el. Erre tekintettel az Alkotmánybíróságnak a továbbiakban arra a kérdésre kellett választ adnia, megvalósítja-e a rendszeres fizetett szabadsághoz való jog alkotmányosértő korlátozását az, hogy a törvényhozó a tárgyévre járó rendes szabadság háromnegyed részének kiadását (ezáltal annak a munkavállaló által történő természetbeni igénybe vételét) bizonyos esetekben a tárgyévet követő év június 30-ig, illetve december 31-ig tette lehetővé.

2.3. Mivel az Alkotmánybíróság a rendszeres fizetett szabadsághoz való jogot alkotmányos alapjognak tekinti, erre is irányadó a korlátozás jogalapját és mértékét meghatározó, az Alkotmány 8. § (2) bekezdésében foglalt garanciális szabály, és az ezzel kapcsolatban kimunkált szükségesség-arányosság teszt. „Az Alkotmánybíróságnak a 6/1998. (III. 11.) AB határozatban összegezett állandó gyakorlata szerint (ABH 1998, 91, 98-99.), az alapvető jog korlátozása csak akkor marad meg az alkotmányos határok között, ha a korlátozás elkerülhetetlen, azaz más alkotmányos alapjog, valamint alkotmányos érték védelme vagy érvényesülése, illetve az Alkotmányból következő feladat megvalósítása más módon nem biztosítható, továbbá, ha az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya arányban áll egymással.” (1234/B/1995. AB határozat, ABH 1999, 524, 530.) Az alapjog sérelme megállapítható akkor is, ha az alkalmazott korlátozás a cél elérésére alkalmatlan, vagy a törvényhozó a korlátozás során nem az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt választotta ki. [20/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990, 69, 71.]

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az Mt. 134. § (3) bekezdés *a*) pontjában foglalt, a szabadság kiadásának a munkáltató általi időbeli korlátozását lehetővé tevő rendelkezések nem elégítik ki az alapjog-korlátozást megvalósító szabályozással szemben támasztott alkotmányos követelményeket.

Az Alkotmánybíróság eljárása során figyelemmel volt az Mtm. javaslatához fűzött indokolásra, amely az új szabályozás bevezetését - a gyakorlati tapasztalatok és a munkaügyi ellenőrzések eredményeire hivatkozva - azért tartotta szükségesnek, mert „a munkáltató és a munkavállaló kölcsönös érdekek alapján ezt a szabályt [ti. a szabadság tárgyévi kiadását előíró szabályt] megszegi. (...) Fontos gazdasági érdekek indokoltá tehetik a szabadság (egy részének) átvitelét a következő évre. E kivételesen fontos gazdasági érdek lehet a munkáltató érdeke - pl. konjunkturális kérdés a termelésben -, de lehet a munkavállaló érdeke is.”

Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben rámutat arra, hogy a szabadság kiadási határidejének meghosszabbítását különböző munkavállalói érdekek indokolhatják [ilyenek az Mt. 134. § (3) bekezdés *b*) pontjában meghatározott okok]. Nem tudható azonban sem a törvény, sem annak indokolása alapján az, milyen kivételesen fontos gazdasági érdeke fűződhet a munkavállalónak a pihenéshez való joga érvényesülését biztosító fizetett szabadság kiadási határideje tárgyévet követő mintegy fél-, illetve egy évvel való „kitolásának”. „Kivételesen fontos gazdasági érdek” szerepet játszhat ugyan a rendes szabadság kiadási határidejének meghosszabbítását engedő szabályozás kialakításakor: adódhatnak a munkáltató működését, fennmaradását olyan mértékben veszélyeztető helyzetek, amelyek alkotmányosan indokoltá tehetik az esedékesség évét követő évre való átvitel lehetőségének biztosítását. Nem zárható ki - a munkáltató működési körétől, tevékenységétől függően - olyan veszélyhelyzetek (baleset, elemi csapás) kialakulása sem, amelyek megelőzése, elhárítása folyamatos munkavégzést igényel, és ezzel összefüggésben válik elkerülhetetlenné a kiadási határidő meghosszabbítása (ez utóbbi esetben nem elsősorban a gazdasági érdek, hanem az emberi élethez, testi épséghez való jog

védelme teszi azt szükségessé). A vizsgált szabályozás azonban a fentieknél jóval szélesebb körben teszi lehetővé a szabadság kiadási határidejének meghosszabbítását.

Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a támadott norma vizsgálata alapján nem ismerhető fel olyan alkotmányos alapjog, érték vagy cél, amely megalapozná az alapjog-korlátozás elkerülhetetlenségének megállapítását. Ezt önmagában a „kivételesen fontos gazdasági érdek”, (amely - az Mtm. javaslatához fűzött indokolásból kitűnően - magában foglalja a termelés volumenének változását is), illetve a korlátozásnak csupán formáját (kollektív szerződés) meghatározó, de szempontjait nem tartalmazó rendelkezés nem alkalmas alátámasztani. Ezért az Alkotmánybíróság az Mt. 134. § (3) bekezdésének *a*) pontját megsemmisítette.

Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) alapján az alkotmányellenesség megállapítása esetén főszabály, hogy a megsemmisített rendelkezés a határozat közzététele napján veszíti hatályát. Az Alkotmánybíróság azonban ettől eltérően is meghatározhatja a megsemmisítés időpontját, ha ezt a jogbiztonság indokolja [Abtv. 43. § (1) és (4) bekezdés]. Megjegyzi az Alkotmánybíróság, hogy - tekintettel arra, hogy az Alkotmány 70/B. § (4) bekezdésében meghatározott rendszeres fizetett szabadsághoz való alapjog nem tartozik a korlátozhatatlan alapjogok közé - a törvényhozónak lehetősége van az Alkotmány 8. § (2) bekezdésének megfelelő szabályozás kialakítására. A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányellenes rendelkezést 2007. március 31-i hatállyal semmisítette meg.

Az Alkotmánybíróság e határozatnak a Magyar Közlönyben való közzétételét az Abtv. 41. §-a alapján rendelte el.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró